

GENDER TENGLIGI SIYOSATINING HUQUQIY POYDEVORI

Reyimboyeva Zuxra Umirbek qizi

Namangan Davlat Universiteti

1-kurs Yuridik fakulteti talabasi

Zuxrareyimboyeva07@icloud.com

Qodiraliyeva Ijobat

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17922895>

Annotatsiya. Ushbu maqolada gender tengligi siyosatining huquqiy asoslari, uning shakllanishi va rivojlanishida davlatning roli tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasida ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni kafolatlovchi normativ-huquqiy baza, xususan Konstitutsiya, "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonun hamda boshqa tegishli me'yoriy hujjatlarning mazmuni ochib beriladi.

Maqola gender siyosatini amalga oshirishning huquqiy mexanizmlari, institutlari va jamiyatdagi amaliy ahamiyatini yoritishga qaratilgan bo'lib, gender tengligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanligi asoslab beriladi.

Tayanch so'zlar: gender tengligi, huquqiy poydevor, teng huquqlar, imkoniyatlar, gender siyosati, normativ-huquqiy baza, Konstitutsiya, kafolatlar, gender islohotlari.

Annotation. This article analyzes the legal foundations of gender equality policy, the role of the state in its formation and development. The content of the normative and legal framework guaranteeing equal rights and opportunities for women and men in the Republic of Uzbekistan, in particular the Constitution, the Law "On Guarantees of Equal Rights and Opportunities for Women and Men" and other relevant regulatory documents, is disclosed. The article is aimed at highlighting the legal mechanisms, institutions and practical significance of gender policy implementation in society, and it is argued that ensuring gender equality is one of the priority areas of state policy.

Keywords: gender equality, legal foundation, equal rights, opportunities, gender policy, normative and legal framework, Constitution, guarantees, gender reforms.

Аннотация. В данной статье анализируются правовые основы политики гендерного равенства, роль государства в её формировании и развитии. Раскрывается содержание нормативно-правовой базы, гарантирующей равные права и возможности женщин и мужчин в Республике Узбекистан, в частности, Конституции, Закона «О гарантиях равных прав и возможностей женщин и мужчин» и других соответствующих нормативных документов. Цель статьи — осветить правовые механизмы, институты и практическое значение реализации гендерной политики в обществе, а также обосновать, что обеспечение гендерного равенства является одним из приоритетных направлений государственной политики.

Ключевые слова: гендерное равенство, правовая основа, равные права, возможности, гендерная политика, нормативно-правовая база, Конституция, гарантии, гендерные реформы.

KIRISH

Zamonaviy demokratik jamiyatda gender tengligini ta'minlash nafaqat ijtimoiy barqarorlikning, balki inson huquqlarining to'liq amalga oshirishining muhim sharti hisoblanadi.

Ayollar va erkaklar uchun teng huquq hamda teng imkoniyatlar yaratish davlat boshqaruvi, iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa sohalarda samarali siyosat yuritishni talab etadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda gender tengligi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan bo'lib, mazkur jarayonni huquqiy jihatdan mustahkamlash maqsadida qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Xususan, Konstitutsiyada gender tengligi tamoyili mustahkamlanib, ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni kafolatlovchi alohida qonunlar amaliyotga tatbiq etildi. Ushbu maqolada gender tengligi siyosatining huquqiy poydevori, uning mazmuni va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Gender tengligini ta'minlash davlatning demokratik rivojlanish darajasini belgilovchi eng muhim ko'rsatkichlardan biridir. O'zbekistonda bu yo'nalish so'nggi yillarda alohida siyosiy e'tibor markazida bo'lib, gender tengligi masalalarini tartibga soluvchi mustahkam normativ-huquqiy baza shakllantirilmoqda. Avvalo, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ayollar va erkaklar tengligining asosiy tamoyillari aniq belgilab qo'yildi. Unda barcha fuqarolar jinsi, irqiy mansubligi, e'tiqodi yoki boshqa shaxsiy belgilaridan qat'i nazar, teng huquqlarga ega ekani qayd etilgan. Bu norma gender tengligining eng oliy huquqiy kafolati sifatida xizmat qiladi.

Gender tengligi siyosatining rivojlanishida "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi muhim bosqich bo'ldi.

Ushbu hujjat davlat organlari, ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash tizimi, mehnat bozori va siyosiy tuzilmalar faoliyatida gender tengligi tamoyillarini amalga oshirish mexanizmlarini belgilab berdi. Qonunda davlatning gender siyosatini olib borishdagi vazifalari, ayollarni kamsitishning oldini olish tizimi, gender ekspertiza tamoyillari va gender audit tartiblari aniq ko'rsatib o'tilgan.

Shuningdek, mamlakatda qabul qilingan davlat dasturlari, Prezident farmonlari va hukumat qarorlari gender tengligini ta'minlash bo'yicha amaliy choralarni yanada kuchaytirdi. Xususan, rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushini oshirish, ularning siyosiy faolligini qo'llab-quvvatlash, iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish, gender stereotiplarni kamaytirish kabi vazifalar tizimli ravishda amalga oshirilmoqda. Ushbu chora-tadbirlarning barchasi gender tengligi siyosatini faqat deklarativ emas, balki amaliy natijadorlikka ega tizimga aylantirdi.

O'zbekistonda gender tengligi borasidagi islohotlar xalqaro standartlarga mos ravishda olib borilayotgani, mamlakatning BMTning tegishli konvensiyalarini ratifikatsiya qilgani ham bu jarayonning global mezonlarga uyg'un ekanini tasdiqlaydi. Natijada gender tengligi siyosatining huquqiy poydevori mustahkamlanib, jamiyatda ayollar va erkaklar uchun teng sharoit yaratishga qaratilgan kompleks tizim shakllandi.

XULOSA

O'zbekistonda gender tengligi siyosati mustahkam huquqiy poydevorga ega bo'lib, bu sohada amalga oshirilayotgan islohotlar demokratik jamiyat qurishning muhim sharti sifatida e'tirof etiladi. Konstitutsiyada belgilangan tenglik tamoyillari, shuningdek maxsus qonunlar va davlat dasturlari ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlashning asosiy kafolatlaridan biri bo'lib xizmat qilmoqda.

Qonunchilikda gender ekspertiza, gender audit, diskriminatsiyaning oldini olish, siyosiy faollikni oshirish kabi mexanizmlarning joriy etilgani gender siyosatining nafaqat nazariy, balki amaliy asosda ham rivojlanayotganidan dalolat beradi. Shuningdek, xalqaro konvensiyalarni ratifikatsiya qilish va ularning talablarini milliy qonunchilikka integratsiya qilish O‘zbekistonning gender tengligi borasidagi majburiyatlarini yanada kuchaytirmoqda.

Umuman olganda, gender tengligining huquqiy poydevori jamiyatda adolat, barqarorlik, ijtimoiy faollik va inson huquqlarining to‘laqonli ta‘minlanishiga xizmat qilmoqda. Ushbu sohadagi uzluksiz islohotlar natijasida ayollar va erkaklar o‘rtasidagi tenglik nafaqat qonunchilik darajasida, balki amaliy hayotda ham tobora mustahkamlanib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun, 2019-yil.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining gender tengligi masalalariga oid farmon va qarorlari.
4. BMTning “Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllarini bartaraf etish to‘g‘risida”gi (CEDAW) Konvensiyasi.
5. Gender siyosati bo‘yicha ilmiy maqolalar va ekspert tahlillari.